

визначення її міри.

Отже, дослідження результатів практики застосування норм адміністративно-деліктного законодавства на стадії порушення справи про адміністративний проступок свідчить про необхідність впровадження низки положень, а саме: розширення обов'язкових обставин та відомостей (реквізитів), які повинні зазначатись у протоколі про адміністративне правопорушення; обов'язкової реєстрації протоколу в органі адміністративної юрисдикції, що здійснює попереднє розслідування справи, та вручення його копії особі, яка притягається до відповідальності, та потерпілому; виключення можливості оформлення матеріалів справи без складення протоколу про адміністративне правопорушення; визначення моменту та процесуального порядку порушення справи про адміністративний проступок та завершення її адміністративного розслідування.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бро Ю.Н. Понятие фактических данных и обстоятельств дела, устанавливаемых в процессе правоприменительной деятельности [текст] / Ю.Н. Бро // Проблемы совершенствования советского законодательства. Труды ВНИИСЗ. – М.: Изд-во ВНИИСЗ, 1977. – № 9. – С. 221–223.
2. Кодекс України про адміністративні правопорушення [текст] // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1984. – Додаток до № 51. – Ст. 1122.
3. Про затвердження Інструкції з оформлення матеріалів про адміністративні правопорушення: наказ МВС України від 22.02.2001 р. № 185 // Офіційний вісник України. – 2001. – № 13. – Ст. 582.
4. Про затвердження та введення в дію Інструкції з оформлення матеріалів про адміністративні правопорушення, Інформаційної картки про адміністративне правопорушення та Порядку заповнення інформаційної картки про адміністративне: наказ МНС України № 251 від 23.07.2003 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/REG8287.html.
5. Інструкція з оформлення матеріалів про адміністративні правопорушення: затверджена наказом Міністерства юстиції України від 19.12.2011 № 3539/5 // Офіційний вісник України. – 2011. – Ст. 3592.
6. Додин Е.В. Доказывание и доказательства в правоприменительной деятельности органов советского государственного управления: [текст] / Е.В. Додин. – К.: Вища школа, 1976. – 127 с.

УДК 346.9: 342.9

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ РОЗМЕЖУВАННЯ ЮРИСДИКЦІЙ АДМІНІСТРАТИВНИХ І ГОСПОДАРСЬКИХ СУДІВ У СПОРАХ У СФЕРІ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

Веденяпін О.А., суддя

Вищий адміністративний суд України

Стаття присвячена аналізу проблемних питань, пов'язаних з необхідністю розмежування юрисдикцій адміністративних і господарських судів у спорах у сфері господарської діяльності та вироблення шляхів їх вирішення. Запропоновано критерії розмежування судових юрисдикцій.

Ключові слова: юрисдикція, адміністративний суд, господарський суд, спір у сфері господарської діяльності.

Веденяпин А.А. ПРОБЛЕМНЫЕ ВОПРОСЫ РАЗГРАНИЧЕНИЯ ЮРИСДИКЦИЙ АДМИНИСТРАТИВНЫХ И ХОЗЯЙСТВЕННЫХ СУДОВ В СПОРАХ В СФЕРЕ ХОЗЯЙСТВЕННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ И ПУТИ ИХ РЕШЕНИЯ / Высший административный суд Украины, Украина

Статья посвящена анализу проблемных вопросов, связанных с необходимостью разграничения юрисдикций административных и хозяйственных судов в спорах в сфере хозяйственной деятельности и выработке путей их решения. Предложены критерии разграничения судебных юрисдикций.

Ключевые слова: юрисдикция, административный суд, хозяйственный суд, спор в сфере хозяйственной деятельности.

Vedenyapin A.A. PROBLEM QUESTIONS OF DIFFERENTIATING OF JURISDICTIONS OF ADMINISTRATIVE AND ECONOMIC COURTS IN SPORES IN THE FIELD OF ECONOMIC ACTIVITY AND WAY OF THEIR DECISION / Higher administrative court of Ukraine, Ukraine

The article is devoted to analysis of problem questions which connected with necessary of administrative and business courts jurisdictions differentiation in business sphere controversies and to ways of its solving. Court jurisdiction differentiation criteria are proposed.

Analysis of theoretical approaches scholars of this problem (N. Myhalska, A. Ryabchenko, O. Pasenyuk, O. Yushkevich and others) allowed to identify the existence of a joint scientific opinion on the need to develop criteria for delineation judicial jurisdiction. However, the isolated nature of the publications can not currently work out a common approach to such criteria. That is why the relevance of separation jurisdictions administrative and commercial courts exist. Underlined the possibility of a final formulation of criteria for differentiation judicial jurisdiction in the case of applying the provisions of the doctrine of administrative law on the administrative features of relations. V. Janov noted that the crucial feature is that one party is always a vehicle legally powers to other entities, which give him administrative and legal norms. It is proved that this scientific opinion must be supplemented by disclosing the nature of the term "authoritative" to describe the action as a consequence of which there is a public law dispute. In addition, generally the legal position of the Constitutional Court of Ukraine in the judgment of 08.04.1999 № 3-rp/99 from 01.04. 2010 № 54/10, concerning the interpretation of the term "national interests", recognition of local government subject of authority in disputes arising from land disputes. From the legal standpoint sole body of constitutional jurisdiction granted in the Decision of 08.04.1999 № 3-rp/99, concluded that the state's interests are always public and relate primarily national, economic, those other types of state security. Consideration of the legal position of the Constitutional Court of Ukraine to define criteria distinction judicial jurisdiction between administrative and commercial court specifies that the prosecutor or the Accounting Chamber of appeal to the Commercial Court in the public interest when it directly affects the issue of economic security as a result of the entity.

Under the provisions of the doctrine of administrative law on the characteristics of administrative and legal relations, offers scientists studied the problem and the legal position of the Constitutional Court of Ukraine, set the following criteria for delineation of jurisdictions administrative and commercial courts: a) the subject of authority implements the competence of public character, which is not As for profit or any other benefits from business and b) the subject of authority enters into a relationship on their own initiative, but consent or wishes of other parties is not a prerequisite of relations, c) an act of power as an organ of public administration (state, self-governing) in connection with the realization of the public interest.

Key words: jurisdiction, administrative court, business court, business controversy.

Вирішення проблеми розмежування юрисдикцій адміністративних і господарських судів сприяє вдосконаленню судового захисту прав, свобод, законних інтересів, чим гарантує реалізацію норми ч.2 ст.55 Конституції України про право кожного на оскарження в суді рішень, дій чи бездіяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, посадових і службових осіб, норми ч.1 цієї ж статті про захист судом прав і свобод людини і громадянина. У пунктах 1, 2 резолютивної частини Рішення Конституційного Суду України від 25.12.1997 №9-зп у справі за зверненням жителів міста Жовті Води зазначено про те, що частину першу статті 55 Конституції України треба розуміти так, що кожному гарантується захист прав і свобод у судовому порядку. Суд не може відмовити у правосудді, якщо громадянин України, іноземець, особа без громадянства вважають, що їх права і свободи порушені або порушуються, створено або створюються перешкоди для їх реалізації або мають місце інші ущемлення прав та свобод. Відмова суду в прийнятті позовних та інших заяв, скарг, оформлених відповідно до чинного законодавства, є порушенням права на судовий захист, яке згідно зі статтею 64 Конституції України не може бути обмежене [1].

На проблему розмежування судових юрисдикцій було звернено увагу вченими. Публікації такого спрямування знаходимо в О.П. Рябченко [2], О.М. Пасенюка [3], О.Г. Юшкевича [4], Н. Михальської [5] та інші.

Разом з тим, теоретичні підходи вчених дозволяють визначити спільну наукову думку щодо критеріїв розмежування судових юрисдикцій. Проте, поодинокий характер наукових публікацій не дозволяє на сьогодні опрацювати єдиний підхід щодо визначення таких критеріїв. Саме тому актуальність проблеми розмежування юрисдикцій адміністративних і господарських судів існує.

Дослідники, які працювали і працюють у виділеному напрямку наукового пошуку, зазначають про необхідність здійснення глибокого наукового аналізу сутності відносин, у межах яких виникає спір, за вирішенням якого особа звертається до суду. О.М. Пасенюк слушно вказує про доцільність поглибленого, уважного аналізу кожного конкретного спору з метою визначення змісту повноважень суб'єкта владних повноважень як сторони спору, наявності цих повноважень як таких та інші елементи спору. Аргументуючи свою думку, наводиться приклад про практику розгляду спорів з приводу реалізації владних повноважень щодо здійснення контролю і нагляду за господарською діяльністю. Вирішуючи такий спір, необхідно вирішити складне питання про те, чи є контрольна складова іманентною, завжди властивою господарській. Іншим прикладом є спори з приводу оподаткування, для вирішення яких значення має правова позиція Судової палати в адміністративних справах Верховного Суду України. Разом із тим, О.М. Пасенюк вважає про логічність постановки питання, насамперед, перед представниками про те, наскільки загальним можна і слід вважати висновок про наявність конституційних завдань і/або повноважень у сторони спору як критерію публічно-правового характеру цього спору [3].

О.Г. Юшкевич зазначає про наявність проблем розмежування адміністративної та конституційної юрисдикції, адміністративної і цивільної, адміністративної і господарської юрисдикції [4]. На існування проблематики розмежування конституційної та адміністративної юрисдикції звертала увагу О.П. Рябченко [2]. Вчена, аналізуючи проблему розмежування юрисдикцій адміністративних і господарських судів, зазначала про існування таких проблем у зв'язку з тим, що суб'єкт владних повноважень – орган державної влади чи орган місцевого самоврядування, чи місцева державна адміністрація – наділений не тільки владною, а й господарською компетенцією. При цьому акти, якими урегульована діяльність деяких з перелічених суб'єктів прийняті ще до набуття чинності КАС. Крім того, у самому КАС ключова дефініція «справа адміністративної юрисдикції» визначена із використанням категорій, які не є усталеними ані в законодавстві, ані в судовій практиці (зокрема, категорія «публічно-правовий спір»). Разом із тим, існує ст.1 Господарського процесуального кодексу України [6], в якому визначено право звернення до господарського суду, згідно зі встановленою підвідомчістю господарських справ, суб'єктів підприємницької діяльності за захистом своїх порушених або оспорюваних прав і охоронюваних законом інтересів, а також державних та інших органів, громадян, які не є суб'єктами підприємницької діяльності [2].

Н.Михальська вказує на визначення позиції вищих органів судової влади щодо розмежування юрисдикцій адміністративних і господарських судів в інформаційному листі Верховного Суду України від 26.12.2005 №3.2.-2005, інформаційному листі Вищого господарського суду України від 25.11.2005 №01-8/2228, інформаційному листі Вищого господарського суду України від 07.02.2006 г. №01-8/301. Разом з тим, доводячи необхідність теоретичного опрацювання цього питання, дослідниця вважає, що критерієм розмежування «владних» і «невладних» повноважень є характер функцій суб'єкта владних повноважень. А саме: здійснення цим суб'єктом владних управлінських функцій, при цьому ці функції повинні здійснюватись суб'єктом саме у тих правовідносинах, у яких виник спір [5]. Не заперечуючи в цілому проти підходу Н. Михальської, проте його застосування не дозволяє усунути непорозуміння при визначенні підсудності справ, адже термін «владні управлінські функції» не може сприйматись однозначно, враховуючи тенденції розвитку інституту адміністративного договору.

Дійсно, слід погодитись із думкою більшості вчених про те, що зміст правовідносин, які складають предмет спору, визначає судову юрисдикцію. Вказане стосується правовідносин з державного управління чи господарювання (О.М. Пасенюк, О.П. Рябченко та інші). При цьому слід врахувати новітні доктринальні положення про необхідність визначення управлінськими не стільки державні, скільки публічні відносини. В.Б. Авер'янов зазначає, що родовим (узагальнюючим) поняттям для понять «державне управління», «самоврядне управління» є поняття «публічне управління», яке слід розуміти як форму здійснення (реалізації) публічної влади в цілому [7, 175].

Цій науковій думці не протирічить правова позиція Конституційного Суду України, надана в Рішенні від 01.04. 2010 №54/10, надана щодо офіційного тлумачення положень частини першої статті 143 Конституції України, пунктів «а», «б», «в», «г» статті 12 Земельного кодексу та

пункту 1 частини першої статті 17 Кодексу адміністративного судочинства України в аспекті такого питання, як: чи вбачається зі слів «вирішують інші питання місцевого значення, віднесені законом до їхньої компетенції», викладених у частині першій статті 143 Конституції України, що органи місцевого самоврядування є суб'єктами владних повноважень при вирішенні інших питань місцевого значення, зокрема, у процесі реалізації своїх повноважень у сфері земельних відносин. Надаючи відповідь на це питання в п.1 резолютивної частини Конституційний Суд України вказав, що зазначене положення слід розуміти так, що при вирішенні цих питань органи місцевого самоврядування діють як суб'єкти владних повноважень [8].

Разом із тим, Господарським кодексом України управлінські відносини включені до складу господарських відносин, що впливає із ст.3 цього кодексу [9]. У цьому контексті слід вказати, що законодавець мав на увазі ті управлінські відносини, які виникають у зв'язку із здійсненням господарської діяльності, адже будь-який суб'єкт господарювання не може діяти без управління процесами, що стосуються реалізації видів вказаної діяльності, згідно зі статутом.

На перший погляд, зазначений підхід дозволяє визначитись із сутністю управлінських відносин та їх розмежуванням на публічні і господарські. Однак існує ще норма ст.2 Господарського процесуального кодексу України, якою визначено право звертатись до господарського суду в інтересах держави, що стосується прокурорів, Рахункової палати.

Тлумачення терміна «інтереси держави» можна знайти в правовій позиції Конституційного суду України, яка викладена в Рішенні від 08.04.1999 №3-рп/99 у справі про представництво прокуратурою України інтересів держави в арбітражному суді. В абзаці другому п.3 мотивувальної частини цього Рішення зазначено наступне. «Встановлено, що державні інтереси закріплюються як нормами Конституції України, так і нормами інших правових актів. Інтереси держави відрізняються від інтересів інших учасників суспільних відносин. В основі перших завжди є потреба у здійсненні загальнодержавних (політичних, економічних, соціальних та інших) дій, програм, спрямованих на захист суверенітету, територіальної цілісності, державного кордону України, гарантування її державної, економічної, інформаційної, екологічної безпеки, охорону землі як національного багатства, захист прав усіх суб'єктів права власності та господарювання тощо [10].

З правової позиції єдиного органу конституційної юрисдикції можна зробити висновок про те, що інтереси держави завжди публічні і стосуються, насамперед, національної, економічної та інших видів державної безпеки. Повертаючись до проблеми розмежування судових юрисдикцій між адміністративним і господарським судом, слід вказати, що врахування цієї правової позиції Конституційного Суду України дозволяє вказати про те, що прокурор чи Рахункова палата звертаються до господарського суду в інтересах держави, коли справа безпосередньо зачіпає питання економічної безпеки внаслідок діяльності суб'єкта господарювання.

Звернення до норм Господарського кодексу України дозволяє вказати на ст.4, у якій визначено, що не є предметом регулювання нормами ГК адміністративні та інші відносини управління за участі суб'єктів господарювання, в яких орган державної влади або місцевого самоврядування не є суб'єктом, наділеним господарською компетенцією, і безпосередньо не здійснює організаційно-господарських повноважень щодо суб'єкта господарювання.

Проведений аналіз довів, що під «іншими відносинами управління» доцільно мати на увазі самоврядне управління або інше публічне управління.

Остаточно сформулювати критерії розмежування судових юрисдикцій можливо, звернувшись до положень доктрини адміністративного права щодо визначення особливостей адміністративно-правових відносин. Вирішальною особливістю визначено те, що однією з сторін завжди є носій юридично-владних повноважень щодо інших суб'єктів, якими його наділяють адміністративно-правові норми. Іншими ознаками названі: формування, як правило, в особливій сфері суспільного життя – публічному (державному і самоврядному) управлінні, насамперед у зв'язку зі здійсненням органами виконавчої влади своїх владно-розпорядчих функцій; можуть виникати за ініціативою будь-якої із сторін, згода та бажання другої сторони не є обов'язковою умовою виникнення; суперечки вирішуються, як правило, шляхом прямого розпорядження правомочного органу [11, 172]. Однак слід вказати про те, що при визначенні

критеріїв розмежування має бути розкрито сутність терміна «владний» для характеристики дій, внаслідок вчинення яких виникає публічно-правовий спір.

Отже, керуючись положеннями доктрини адміністративного права щодо ознак адміністративно-правових відносин, пропозицій вчених з досліджуваної проблеми, а також правових позицій вищих судових органів, Конституційного Суду України, доцільно визначити критеріями розмежування юрисдикцій адміністративних і господарських судів наступні а) суб'єкт владних повноважень реалізує компетенцію публічного характеру, яка не стосується отримання прибутку чи будь-якої іншої вигоди від комерційної діяльності; б) суб'єкт владних повноважень вступає у відносини з власної ініціативи, однак згода чи бажання іншої сторони не є обов'язковою умовою виникнення відносин; в) суб'єкт владних повноважень діє як орган публічного управління (державного, самоврядного) у зв'язку з реалізацією державних інтересів.

ЛІТЕРАТУРА

1. У справі за конституційним зверненням громадян Проценко Раїси Миколаївни, Ярошенко Поліни Петрівни та інших громадян щодо офіційного тлумачення статей 55, 64, 124 Конституції України (справа за зверненнями жителів міста Жовні Води): Рішення Конституційного Суду України від 25.12.1997 №9-зп // Офіційний вісник України. – 1998. – № 1. – Ст. 25.
2. Рябченко О.П. Проблеми визначення підвідомчості / О.П. Рябченко // Юридичний вісник України. – 2006. – № 20 (568). – 20-26 травня. – С. 1-4.
3. Пасенюк Олександр. Практичний аспект проблематики розмежування юрисдикцій [Електронний ресурс] / О. Пасенюк // Видавнича організація «Юстиніан». – 2006. — № 11. – Режим доступу: <http://www.justinian.com.ua/article.php?id=2479>
4. Юшкевич О.Г. Щодо питання розмежування видів судової юрисдикції [Електронний ресурс] / О.Г. Юшкевич // Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ. – 2010. – № 4 (51). Частина 1. – С. 29-37. – Режим доступу http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/VKhnuvs/2010_51_1/index.htm
5. Михальська Н. Практика розмежування компетенції адміністративних і господарських судів [Електронний ресурс] / Н. Михальська // Ліга. Блоги. – Режим доступу: <http://blog.liga.net/user/myxalska/article/3568.aspx>.
6. Господарський процесуальний кодекс України від 06.11.1991 №1798-ХІІ // ВВР. – 1992. – № 6. – Ст. 56.
7. Авер'янов В.Б. Вибрані наукові праці / упорядники: [Андрійко О.Ф. (керівник колективу), Нагребельний В.П., Кисіль Л.Є., Педько Ю.С., Дерещ В.А., Пухтецька А.А., Кірмач А.В., Люлька Л.В]. За заг.ред.: Ю.С. Шемшученка, О.Ф. Андрійко. – К.: Інститут держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2011. – 448 с.
8. У справі за конституційним поданням Вищого адміністративного суду України щодо офіційного тлумачення положень частини першої статті 143 Конституції України, пунктів «а», «б», «в», «г» статті 12 Земельного кодексу України, пункту 1 частини першої статті 17 Кодексу адміністративного судочинства України: Рішення Конституційного Суду України від 01.04. 2010 №54/10 // Вісник Конституційного суду України. – 2010. – № 3. – С. 37.
9. Господарський кодекс України від 16.01.2003 № 436-IV // ВВР. – 2003. – №18, №19-20, № 21-22. – Ст. 144.
10. У справі за конституційними поданнями Вищого арбітражного суду України та Генеральної прокуратури України щодо офіційного тлумачення положень статті 2 Арбітражного процесуального кодексу України (справа про представництво прокуратурою України інтересів держави в арбітражному суді): Рішення Конституційного Суду України від 08.04.1999 №3-рп/99 // Офіційний вісник України. – 1999. – № 15. – С. 35.

11. Адміністративне право України. Академічний курс: Підруч.: У двох томах: Том 1. Загальна частина / ред. кол.: В.Б. Авер'янов (голова). – К.: Видавництво «Юридична думка», 2007. – 592 с.

УДК 351.82: 347.9

ПРОЦЕСУАЛЬНІ АСПЕКТИ ПРАВОВОГО МЕХАНІЗМУ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДЕРЖАВНОГО ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ В УКРАЇНІ

Губанова Т.О., здобувач

Національний університет біоресурсів та природокористування України

У науковій статті досліджені процесуальні аспекти правового механізму забезпечення державного фінансового контролю в Україні, зміст контрольних правовідносин, динаміка контрольної діяльності, матеріально-правовий аспект контрольних правовідносин, а також, досліджені питання про повноваження контрольних органів встановлених законом правил, які регламентують їхні суб'єкти, розглянута роль юридичного факту при виконанні контрольних правовідносин, їх елементи та сутність.

Ключові слова: суб'єкт контролю, об'єкт контролю, контрольні правовідносини, акт-документ, юридичні факти, юридичні події.

Gubanova T.A. ПРОЦЕДУРАЛЬНЫЕ АСПЕКТЫ ПРАВОВОГО МЕХАНИЗМА ОБЕСПЕЧЕНИЯ ГОСУДАРСТВЕННОГО ФИНАНСОВОГО КОНТРОЛЯ В УКРАИНЕ / Национальный университет биоресурсов и природопользования Украины, Украина

В научной статье исследованы процессуальные аспекты правового механизма обеспечения государственного финансового контроля в Украине, содержание контрольных правоотношений, динамика контрольной деятельности, материально-правовой аспект контрольных правоотношений, а также исследованы вопросы о полномочиях контролирующих органов установленных законом правил, регламентирующих их субъекты, рассмотрена роль юридического факта при выполнении контрольно-процессуальных правоотношений, их элементы и сущность.

Ключевые слова: субъект контроля, объект контроля, контрольные правоотношения, акт-документ, юридические факты, юридические события.

Gubanova T.A. PROCEDURAL ASPECTS OF THE LEGAL MECHANISM OF PROVIDING THE STATE FINANCIAL CONTROL IN UKRAINE / National university of life and environmental sciences of Ukraine, Ukraine

Scientific article deals with the procedural aspects of the legal mechanism for ensuring state financial control in Ukraine, content of the controlling legal relationships, dynamics of the control activities, financial and legal aspects of the controlling legal relationships, and also the issue of powers of control authorities established by law, that govern their subjects, the role of legal fact in the performance of control and procedural legal relationships, their elements and nature.

Specificity of law relations is manifested in different classifications, including the fields of law, their system-functional nature with their differentiation into regulatory and security, material and procedural, legislative and law enforcement area of law and in their official role in the legal mechanism This provision is fully extended to control legal relations, which is a legal relations between the controlling and controlled entities in order to create favorable conditions for the implementation of legal regulations in the behavior of controlled entities, for effective regulation, restoration of law and order in cases of violation.

The structure of any legal relations includes the following elements: subjects, objects and content. Equally important are the legal facts which are basis, modification or termination of the legal relations.

Despite the imperious nature of control and procedural legal relations, their subjects are linked of correlative relations.

Characteristics of control as a legal form of activity is defined by the fact that all the results must always take shape in the relevant official legal acts documents.

Thus, we can conclude that, firstly, the dynamic content control legal relations not always due to the presence of certain legal facts and legal formulations. Second, taking into account specificity of control legal relations their legal structure includes: a) the relevant financial legal relations b) legally significant control and procedural actions, c) legal events, d) legal status, e) procedural acts documents.